

նեալ գործերէն, միւս գործերը կը մատակարարուէին սահմանադրութեան տրամադրութեանց համաձայն կազմուած ժողովներու ձեռքով: Իւր պաշտօնավարութեան շրջանին գրէթէ մասնաւորապէս իւր անհատական հսկողութեան տակ և գլխաւոր աշխատութիւնը իւր վրայ ըլլալու պայմանով կը մատակարարուի նպաստից սնտուկը, որ կը կատարէ գրէթէ նախախնամական դերն, բազմաթիւ որբանոցներու և դպրոցներու մատակարարութիւնը ընելով, կարօտեալ և արկածեալ վայրերու նպաստ հասցնելով, և ուրիշ կարօտութիւնները լրացնելով: Իր պաշտօնավարութիւնը դեռ մօտաւոր շրջանի պատկանելով աւելի չենք ծանրանար:

1908 յուլիս 16-ից կը ստիպուի թողուլ իր պաշտօնը. ազատութեան խնտավառութենէն օգտուելով զինքը տապալիլու հետամուտ խմբակի մը սարքած մէկ ցոյցի հետեանօք:

ՎԱՀԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Մեր ռուսահայ եկեղեցականութեան մէջ մէկը կայ, որ իր սւամամբ, խելքով, փորձառութեամբ, բեղմնաւոր գործունէութեամբ թէ աշխարհական և թէ հոգեւորական ժամանակ, վերջապէս սրտով և անձնուիրութեամբ հայ ժողովրդի և հայ եկեղեցու շահերին—անօրինակ է, նա բարձր է բոլոր սեպդուիս և աշխարհիկ հոգեւորականներից: Բայց տեսէք, որ տասնեակ տարիներ է ինչ նա արհամարհուած է ու վտարանդի, և ոչ ոք չէ սիրտ անում նրա մասին խօսել անգամ. նա արքայութեան է Ն. Նախիջևանի ս. Խաչ վանքը՝ իբր թէ հանգ. Հայրապետին սխալեցնող Հայ ուսումնարանների գործում: Եւ որ գլխաւորն է ամենքը վախում էին նրա անունը տալ երկիւղից՝ որ յետագէմ չանուանէ նրանց ժամանակի որդին...

Վահան վարդապետի գործունէութեանը հատորներ կարելի է նուիրել, բայց մենք բաւականանում ենք առ այժմ տպել Գ. Չալխուշեանցի մի նամակից հետեւալ քաղուածքը (Մշ. № 9).

Նա հին գործիչներիցն է. Խօսել չէ սիրում, խոստանալ երբէք, և իբրև ազգի անխոնջ մշակ նա բոլորիցս աւելի գործում է այժմ ս. Խաչ վանքում:

Ուր չէ եղել հայր-սուրբը, Ղարաբաղի թեմական տեսուչ, նա ձիով թափառել է գիւղից-գիւղ և ամեն տեղ նա եղել է երիտասարդական օրերից և վարդապետ, և վարժապետ: Նա է եղել

առաջինը, որ մեր ծխական դպրոցներում, Նուխում և Մօզդօկում արհեստներ է մտցրել:

Նա նշանակում է սինօդի անդամ: Պարտաճանաչ, ազնիւ, ատելով իր անձնական շահերը և հաշիւները, նա ջերմ պաշտպանում է ազգի, եկեղեցու իրաւունքները:

Յիշում էք Գօլիցինի չար ժամանակները:

Վահան վարդապետը դալիս է Նոր-Նախիջևանի ս. Խաչ վանքը արքայ:

Ի՞նչ էր առաջ ս. Խաչ վանքը:

Պատերը քանդած, դպրոցը փակ, եկեղեցին խեղճ վիճակի մէջ, բակը կեղտոտ, և ոչ մի ծառ, կամ բոյս:

Տեսէք այսօր մեր վանքը: Առաջ նա աղքատ էր, այժմ ունի և հող, և փող:

Մի քանի հարիւր դեստատին հող հայր սուրբի ջանքով և շնորհիւ ստացուեց քաղաքից:

Բակը այժմ վայելուչ է: Ծառեր, բոյսեր, ծաղիկներ և երկու գեղեցիկ արձաններ Գամառ-Քաթիպայի և Միքայել Նալբանդեանի—դրանք բոլորը Վահան վարդապետի վանահայրութեան օրով զարդարեցին ս. Խաչ վանքը: Նա շինեց գեղեցիկ կամուրջ: Նա մաքրեց, կարգի բերեց աղբիւրը, որ հիանալի ջուր ունի: Նա գեղեցկացրեց, զարդարեց եկեղեցին: Ապահովելով ս. Խաչ վանքի նիւթականը, հայր Վահանը աշխատեց, որ ազագայում վանքը կախում չունենայ միայն վանահայրից՝ և նրա շնորհիւ այսօր մենք վանական կառավարութիւն ունենք:

Երկու գեղեցիկ երազներ երազում է այժմ ծերունի վարդապետը: Նախ աղբիւրի ջուրը բերել վեր՝ եկեղեցու բակը և ապա հիմնել գիւղատնտ. դպրոց վանքում:

Այդ երազները կիրաքործուեն, հաւատում եմ: Մենք բոլորս նրան կօգնենք:

Եւ Նոր-Նախիջևանի հասարակութիւնը այժմ ցանկանում է, որ արժանապատիւ հ. Վահանը վարձատրուի:

Բարեգործական Ընկերութեան ընդհանուր ժողովը յունուարի 7-ին միաձայն որոշեց՝ ի նկատի առնելով ս. Խաչ վանքի վանահայր Վահան վարդապետ Տէր-Գրիգորեանի արդիւնալից գործունէութիւնը, թէ ընդհանրապէս Կովկասում և թէ մասնաւորապէս Նոր-Նախիջևանում, և գնահատելով նրա արժանիքները իբրև համեստ և անգուլ գործչի դիմել ընկերութեան նախագահի միջոցով ուր հարկն է՝ նրան եպիսկոպոս ձեռնադրել տալու համար: Մեր եկեղեցիների պատգամաւորների ժողովը պիտի որոշէ նոյնպէս միանալ ընկերութեան հետ այդ գործում:

Մեր միակ ցփնկութիւնն է միայն, որ, բարձր յայտնեց ընդհանուր ժողովում և քաղաքագլուխ Մինաս Պալապանեանը, որ հայր-սուրբը, սրբազան դառնալով, մնայ մեզ հետ, մեր վանքում...

Լ ՈՒՐ Ե Ր

— «Սուրհ.» մէջ կարդում ենք:

«Վերջացած է Կովկասեան «դաշնակցականներին» գործի վերաբերմամբ կատարուող նախնական քննութիւնը:

Այս գործի վերաբերմամբ դատական քննիչ պ. Լըժինը հիւսիսային Կովկասի, Անդրկովկասի խոշոր կենդրոններում և Ռուսիայի ուրիշ տեղերում կատարեց 1,000-ից աւելի խուզարկութիւն և ձերբակալեց 800 հոգուց աւելի Սակայն, վերջիններիցս նա 696 հոգու վերջիվերջոյ արձակեց և միայն 105 հոգու վերաբերմամբ նրա ձեռքի տակ գտնուեցան «մասստեր» նրանց 102 յողաածի հիման վրայ դատական պատասխանատուութեան ենթարկելու համար: Բայց դատի ենթարկուողների մէջ էլ մատնանշում են շատերին, որոնք «գործին» խառնուել են պարզ թիւրիմացութեամբ: Այսպէս, մի քանի փաստերի հիման վրայ պէտք էր ձերբակալել ոմն «Գէորգի», որի բնակութեան տեղը ցոյց էր տրուած Թիֆլիսը. որովհետեւ Թիֆլիսում շատ Գէորգներ կան ուստի սկսեցին բռնել այդ անունը կրող բոլոր կրթուած հայերին և վերջիվերջոյ կանգ առան Գէորգ Առաքելեանի վրայ, որն և այժմ պատասխանատուութեան է ենթարկուում: Մինչդեռ ստուգել յայտնի է, որ «դաշնակցականներին» կուսակցութեան անդամ «Գէորգը», որին որոնում են, սեպտեմբերի սկզբին սպանուած է Թաւրիզ քաղաքի մօտ, և նրա մահը վկայել է ուսանաց հիւպատոսարանը:

Նոյնը պատահել է և «Հաջի-Յակոբին»: Որոնում էր և պիտի ձերբակալուէր «թիւրքահայտակ հայ Հաջի-Յաբովը»: Նրա ձերբակալման մասին կարգադրութիւն էր եղած, և այդ անունը կրող 10 ձերբակալուածներից ընտրուած է Նրկան քաղաքում ձերբակալուած թրքահայտակ հայ Հաջի-Յակովը Աւետիսով, մի զառամեալ ծերուկի, որ, ինչպէս ասում են, կուսակցութեան հետ ոչ մի կապ չունի: Մինչդեռ քննչին հարկաւոր Հաջի-Յակովը, որ թրքահայերի մէջ յայտնի գործիչ է, Թիւրքիայում սահմանադրութիւն մտցնելուց յետոյ, տեղափոխուել է և ապրում է այնտեղ ազատ:

Այնուհետեւ «դաշնակցականներին» կուսակցութեան գլխաւոր կոմիտէի անդամների թւում կար ոմն «Իշխան», որ ուսանելէն նշանակում է, «КНЯЗЬ» քննիչը այդ հիման վրայ էլ վճռեց, որ